

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОТОКІВ КРАЇН СВІТУ З РІЗНИМ РІВНЕМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

PECULIARITIES OF THE INVESTMENT FLOWS OF COUNTRIES WITH DIFFERENT LEVELS OF ECONOMIC DEVELOPMENT IN CONDITIONS OF GLOBALIZATION: REGIONAL ASPECT

Альона Буряк
асистент кафедри
міжнародної
економіки та
маркетингу
Полтавського
національного
технічного
університету імені
Юрія Кондратюка

Alyona Buryak
assistant
department of
international
economics and
marketing
Poltava National
Technical University
named after Yuri
Kondratyuk

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ

У статті проаналізовано сучасні тенденції інвестиційних потоків країн світу з різним рівнем економічного розвитку, визначено особливості цих потоків в умовах глобалізації. Детально розглянуто процеси прямого іноземного інвестування в Україні. Складено рейтинги найбільших країн-реципієнтів прямих іноземних інвестицій та країн-інвесторів світу. На основі дослідження сучасних тенденцій світових інвестиційних потоків здійснено оцінку інвестиційної привабливості країн за індексами реальної динаміки та потенціалу залучення прямих іноземних інвестицій. Індекс реальної динаміки прямих іноземних інвестицій дозволяє упорядкувати країни залежно від отриманих ними іноземних інвестицій з урахуванням показників розвитку економіки. Індекс потенціалу залучення прямих іноземних інвестицій – відображає здатність країн залучати інвестиції й ґрунтується на стандартизованих значеннях розмаху варіацій окремих факторів, серед яких: привабливість ринку, наявність дешевої робочої сили, розвиненість інфраструктури та наявність природних ресурсів. Розроблено матрицю індексів потенціалу та фактичного залучення прямих іноземних інвестицій.

The article focuses on the methodological approaches to evaluation of the countries investment attractiveness. The features of investment flows in the context of globalization are determined in the article. The analysis of the countries investment attractiveness is based on the inward FDI attraction and potential indexes. The inward FDI attraction index ranks countries by the FDI they receive in absolute terms and relative to their economic size. It is the average of a country's rankings in FDI inflows and in FDI inflows as a share of GDP. The inward FDI potential index captures four key economic determinants of the attractiveness of an economy for foreign direct investors. They are: the attractiveness of the market, the availability of low-cost labor and skills, the presence of natural resources, and the presence of FDI-enabling infrastructure. The FDI attraction index and the FDI potential index matrix is developed.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції (ПІІ), глобалізація, регіон, інвестиційні потоки, країни-реципієнти ПІІ, країни-інвестори, інвестиційна привабливість країн.

Key words: foreign direct investment (FDI), globalization, the region, the investment flows, recipient countries of FDI, the country's investors, country's investment attractiveness.

Вступ. На фоні постійно зростаючого інтересу до іноземних інвестицій з боку найрізноманітніших країн не викликає подиву активізація досліджень феномену іноземних інвестицій в економічній літературі. Але якщо окремі аспекти міжнародної інвестиційної діяльності певною мірою відображено в науковій літературі, зокрема у працях Т. В. Андросової [1], Д. Г. Лук'яненка [3], О. І. Рогача [7], К.С. Солонінка [10], І.Л. Сазонця [8] та ін., то особливості інвестиційних потоків країн світу з різним рівнем економічного розвитку мають досить фрагментарний характер. Метою статті є дослідження сучасних особливостей інвестиційних потоків країн світу з різним рівнем економічного розвитку та оцінка інвестиційної привабливості країн в контексті глобального розвитку світової економіки.

Основна частина. Розвиток процесу глобалізації світового господарства вимагає перегляду сформованої системи теоретичних і практичних знань про функціонування світової економіки з точки зору міжнародного руху капіталу у формі інвестицій. Видається важливим вивчення сучасних особливостей інвестиційних потоків країн з різним рівнем економічного розвитку на якісно новому етапі інтернаціоналізації господарського життя – глобалізації економічної діяльності.

Аналіз тенденцій руху глобальних прямих іноземних інвестицій (ПІІ) свідчить про те, що до 2007 р. обсяги прямого іноземного інвестування демонстрували стійку тенденцію до зростання (табл. 1). Лібералізація реформ у сфері міжнародного інвестування, широкомасштабна стратегія інтернаціоналізації діяльності ТНК та стабільне світове економічне зростання спричинили рекордне значення величини ПІІ у 2007 році – 2,0 млрд. дол. США [16]. Проте, наступного

року, через глобальну фінансову кризу ситуація істотно погіршилася. Скорочення потоків ПІІ у 2008 р. на більше, ніж 9% до 1,82 млрд. дол. США по-різному проявилось у світі: інвестиції у країни, що розвиваються, і країни з перехідною економікою різко збільшилися, а їх частка в світових потоках сягнула 43%, тоді як у розвинених країнах вони значно скоротилися (на 23%) [15]. У 2010 – 2011 рр. відбулося зростання потоків ПІІ відповідно на 15,8 та 17,3% у порівнянні з рекордним їх зменшенням у 2009 р. на 33%. Проте, у 2012 – 2013 рр. економічна нестійкість і політична невизначеність в ряді країн змусили інвесторів проявляти обережність; крім того, велика кількість ТНК перепрофілювали свої інвестиції за кордоном, у тому числі за рахунок реструктуризації активів, вилучення інвестицій та їх перебазування, що призвело до зниження рівня ПІІ у порівнянні з 2011 р. на 18,2% до 1,35 трлн. дол. США [16].

За прогнозами спеціалістів ООН в 2014 р. потоки ПІІ можуть зрости до 1,6 трлн. дол. США. У міру поліпшення макроекономічної кон'юнктури і відновлення середньострокової впевненості інвесторів, ТНК зможуть конвертувати свої рекордні обсяги грошових резервів в нові інвестиції. У цьому випадку потоки ПІІ можуть досягти 1,8 трлн. дол. США в 2015 р. [17] (рис. 1).

Однак у цьому сценарії зростання ПІІ залишаються значні ризики. Такі фактори, як структурна уразливість глобальної фінансової системи, можливе погіршення макроекономічної кон'юнктури і значна політична невизначеність в ключових областях, що впливають на впевненість інвесторів, можуть привести до подальшого скорочення потоків ПІІ.

Головною особливістю сучасних

Обсяги та темпи зростання глобальних ПІІ

Показники	Роки						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Обсяги глобальних ПІІ, трлн. дол. США	2,0	1,82	1,22	1,41	1,65	1,35	1,45
Темпи зростання глобальних ПІІ, %	35,6	-9,3	-33,0	15,8	17,3	-18,2	7,4

Джерело: складено автором на основі даних ЮНКТАД [12]

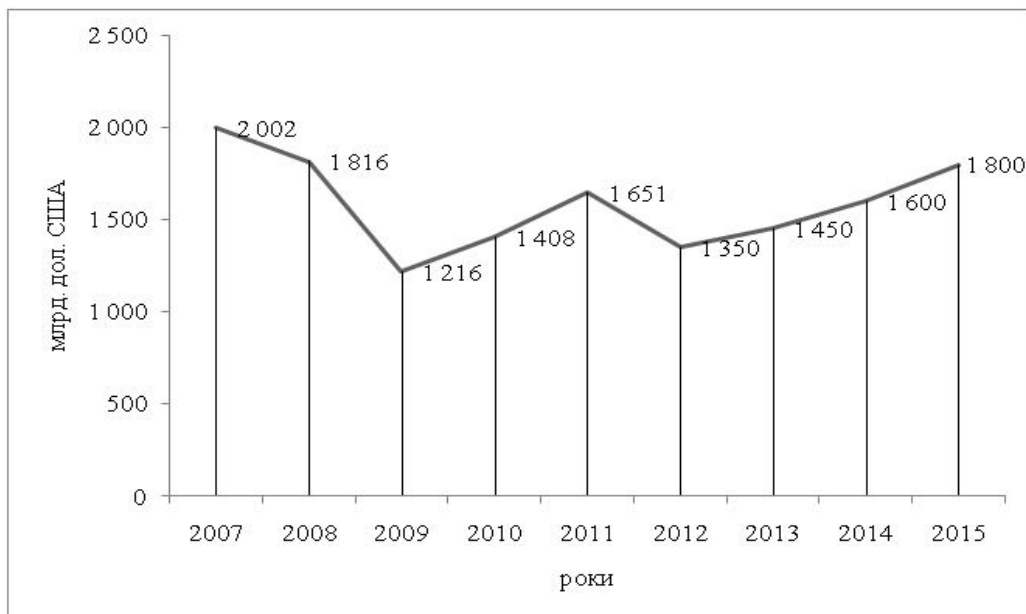

Рис. 1. Фактичні потоки глобальних ПІІ в 2007–2013 рр. та прогнозовані потоки в 2014–2015 рр., млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі даних ЮНКТАД [12]

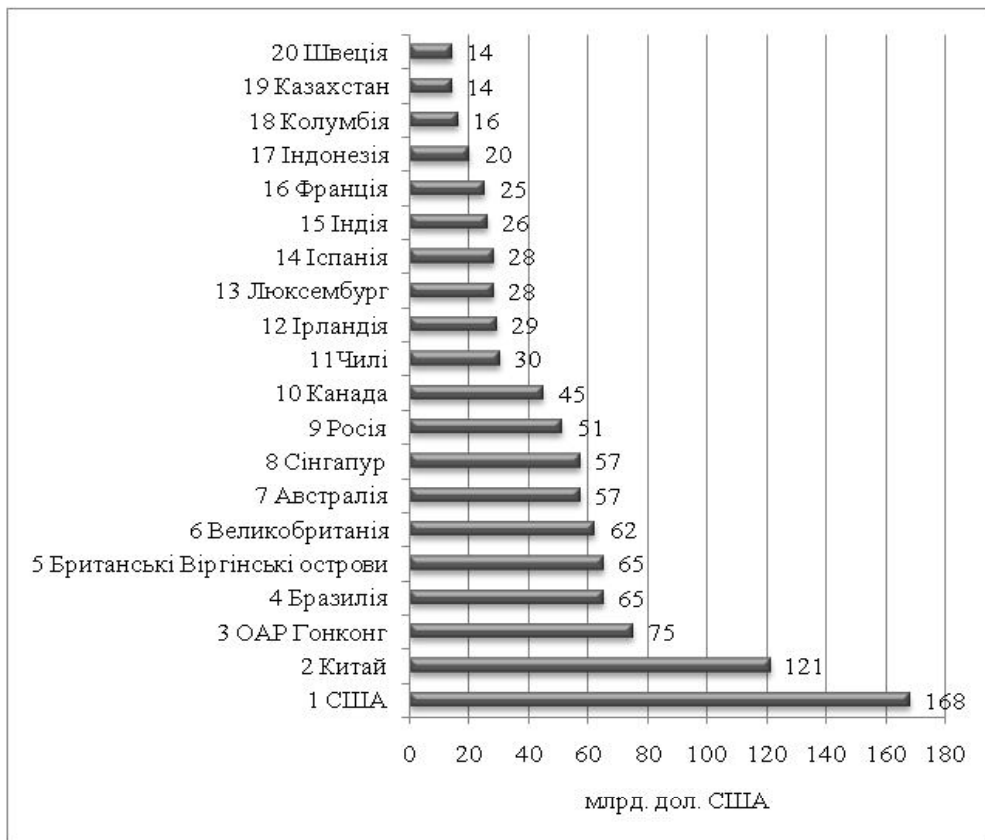
інвестиційних потоків є зміна кількісного й якісного складу учасників світового інвестиційного процесу, здебільшого завдяки участі країн, що розвиваються та країн з перехідною економікою [4]. Так, у 2012 р. вперше в історії, країни, що розвиваються отримали більше ПІІ, ніж розвинені країни. Серед 20 найбільших країн-реципієнтів ПІІ у світі (рис. 2) опинилися дев'ять країн, що розвиваються: Китай, ОАР Гонконг, Бразилія, Британські Віргінські острови, Сінгапур, Чилі, Індія, Індонезія, Колумбія.

Країни БРІКС (Бразилія, Російська Федерація, Індія, Китай і Південна Африка) залишалися головними джерелами ПІІ серед країн-інвесторів із зростаючою економікою. Потоки з цих п'яти країн зросли з 7 млрд. дол. США в 2000 р. до 145 млрд. дол. США в 2012 р. і склали 10% їх глобального об'єму [16]. Активність

їх ТНК з кожним роком все більше зростає. Так, у світовому рейтингу найбільших країн-інвесторів у 2012 р. (рис. 3) Китай піднявся з шостого на третє місце після Сполучених Штатів Америки і Японії.

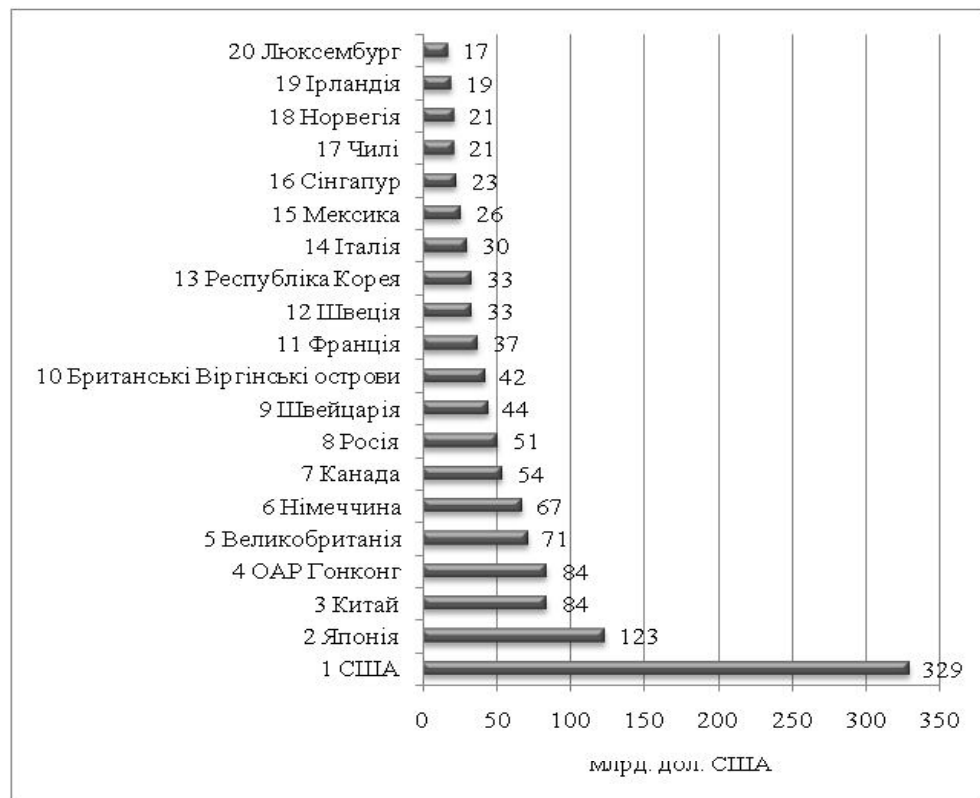
Спираючись на офіційні джерела Конференції ООН з торгівлі і розвитку та висновки компетентних фахівців у даній сфері, розглянемо та проаналізуємо сучасний стан іноземного інвестування в регіональному розрізі. Як свідчать наведені дані про інвестиційні потоки (табл. 2), у регіональному розрізі приплив ПІІ у країни Азії та Латинської Америки залишився на високому для багаторічного періоду рівні, проте, його динаміка ослабла.

Скорочення іноземного інвестування спостерігалось в усіх субрегіонах Азії, проте було найзначнішим в Південній Азії, де приплив ПІІ скоротився на 24%. Варто зазначити, однак, що

Рис. 2. Світовий рейтинг 20 найбільших країн-реципієнтів ПІІ у 2012 р., млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі даних ЮНКТАД [12]

Рис. 3. Світовий рейтинг 20 найбільших країн-інвесторів у 2012, млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі даних ЮНКТАД [12]

Китай і ОАР Гонконг зайняли друге і третє місце серед найбільших світових реципієнтів ПІІ, при цьому Сінгапур, Індія та Індонезія також увійшли до числа 20 лідерів. У зв'язку з тривалою міжрегіональною реструктуризацією країни з більш низьким рівнем доходів, такі як В'єтнам, Камбоджа, М'янма і Філіппіни, стали привабливими для ПІІ саме в трудомісткій галузі. А от у Західній Азії четвертий рік поспіль спостерігається скорочення іноземного інвестування: державні фірми в регіоні Затоки приймають на себе реалізацію відкладених проектів, які спочатку планувалися як спільні підприємства із зарубіжними фірмами. Та не дивлячись на ситуацію, що склалася у Західній Азії, Туреччина проявила себе як новий великий інвестор, чий вивезення інвестицій в 2012 р. виросли на 73% і досягли рекордного рівня 4 млрд. дол. США.

Африка – єдиний регіон, який відчув збільшення надходжень ПІІ другий рік поспіль. Через активну діяльність ТНК, вилучення інвестицій з Африки в 2012 р. збільшилося майже в три рази і досягло 14 млрд. доларів. ТНК країн Півдня продовжують тенденцію, що намітилася в останні роки

– випереджаючого зростання припливу ПІІ в Африку з країн-ринків, що розвиваються. За показником накопиченого обсягу іноземних інвестицій Малайзія, Південна Африка, Китай та Індія відносяться до найбільших інвесторів в Африці з числа країн, що розвиваються.

Іноземні інвестиції в країни Латинської Америки і Карибського басейну в 2012 р. залишалися на високому рівні, досягнутому у 2011 р., склавши 244 млрд. доларів. Основними факторами, що дозволили Південній Америці зберегти привабливість для ПІІ, є її багаті запаси нафти, газу та металеві руди, а також швидко зростаючий середній клас. У деяких країнах Південної Америки відмічено великий приплив ПІІ у видобувну промисловість. Також, у зв'язку з новими заходами промислової політики в Бразилії спостерігається зростання іноземних інвестицій в промислове виробництво.

Відтік ПІІ з країн Латинської Америки і Карибського басейну останнім часом дещо знизився. За даними експертів, більше половини цього відтоку припадає на офшорні фінансові центри.

Таблиця 2

Потоки ПІІ по регіонам, 2010 – 2012 рр., млрд. дол. США, (%)

Регіон	Приплив ПІІ			Відплив ПІІ		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Всі країни світу	1409 (100%)	1652 (100%)	1351 (100%)	1505 (100%)	1678 (100%)	1391 (100%)
Розвинені країни	696 (49,4%)	820 (49,7%)	561 (41,5%)	1030 (68,4%)	1183 (70,5%)	909 (65,4%)
Країни, що розвиваються	637 (45,2%)	735 (44,5%)	703 (52,0%)	413 (27,5%)	422 (25,2%)	426 (30,6%)
Африка	44 (3,1%)	48 (2,9%)	50 (3,7%)	9 (0,6%)	5 (0,3%)	14 (1,0%)
Азія	401 (28,4%)	436 (26,4%)	407 (30,1%)	284 (18,9%)	311 (18,5%)	308 (22,2%)
Східна та Південно-Східна Азія	313 (22,2%)	343 (20,8%)	326 (24,1%)	254 (16,9%)	271 (16,2%)	275 (19,8%)
Південна Азія	29 (2,0%)	44 (2,7%)	34 (2,5%)	16 (1,1%)	13 (0,8%)	9 (0,7%)
Західна Азія	59 (4,2%)	49 (3,0%)	47 (3,5%)	13 (0,9%)	26 (1,6%)	24 (1,7%)
Латинська Америка та Карибський басейн	190 (13,5%)	249 (15,1%)	244 (18,1%)	119 (7,9%)	105 (6,3%)	103 (7,4%)
Океанія	3 (0,2%)	2 (0,1%)	2 (0,2%)	1 (0,0%)	1 (0,1%)	1 (0,0%)
Країни з перехідною економікою	75 (5,3%)	96 (5,8%)	87 (6,5%)	62 (4,1%)	73 (4,3%)	55 (4,0%)

Джерело: складено автором на основі даних ЮНКТАД [12]

Розглядаючи розвинені країни, варто констатувати той факт, що приплив ПІІ тут скоротився до рівня майже десятирічної давності: падіння спостерігалось в таких групах країн, як Європа і Північна Америка, а також в Австралії, Ізраїлі та Новій Зеландії. На частку одного лише Європейського союзу припали майже дві третини зниження глобальних ПІІ. Варто наголосити на тому, що загальне зниження інвестицій пояснювалося погіршенням перспектив економічного зростання та політичною неясністю, особливо в Європі, а також скороченням інвестицій у видобувні галузі. Проте в Японії після двох послідовних років чистого вилучення інвестицій був відзначений їх позитивний приплив.

Як у Європі, так і в Північній Америці спостерігалось значне скорочення обсягів вилучення ПІІ. Дана ситуація обумовлена вилученням інвестицій і вичікувальною позицією, яку продовжують займати ТНК розвинених країн. Однак Японія вибилася із загальної тенденції, зберігши своє друге місце серед найбільших у світі країн-інвесторів.

Залучення ПІІ в найменш розвинуті країни істотно виросло (на 20%) і досягло рекордного рівня 26 млрд. дол. США, чому насамперед сприяло збільшення їх в Камбоджі, Демократичній Республіці Конго, Ліберії, Мавританії, Мозамбіку та Уганді. Концентрація припливу в декількох найменш розвинутих країнах, багатих ресурсами, залишалася досить високою. Фінансовий сектор, як і раніше, привертав найбільшу частину нових інвестиційних проєктів. Якщо інвестиції з розвинених країн скоротилися практично вдвічі, то майже 60% інвестицій в найменш розвинуті країни надійшли з країн, що розвиваються, перш за все з Індії.

ПІІ в країни, що розвиваються, але не мають виходу до моря досягли нового пікового рівня в 35 млрд. доларів. На частку країн «Шовкового шляху» Центральної Азії припало близько 54% загального припливу іноземних інвестицій в країни, що розвиваються, але не мають виходу до моря. Країни, що розвиваються стали найбільшим інвестором в даній групі

країн, при цьому основний інтерес до них проявляють ТНК із Західної Азії та Республіки Корея.

ПІІ в країни з перехідною економікою за останній рік також скоротилися. У Південно-Східній Європі вони зменшилися практично вдвічі, головним чином через зниження інвестицій традиційних країн-інвесторів з Європейського союзу, які зіткнулися з економічними проблемами в своїх країнах. У СНД, включаючи Російську Федерацію, приплив ПІІ скоротився на 7%, проте іноземних інвесторів, як і раніше, приваблюють зростаючі споживчі ринки і багаті запаси природних ресурсів регіону. Але слід зазначити, що велика частина ПІІ в РФ має російське походження.

Розглядаючи тенденції руху ПІІ в Україну, варто констатувати той факт, що у 2008 р. їх величина сягнула рекордного рівня – майже 11 млн. дол. США (табл. 3), здебільшого завдяки приватизації державних підприємств після вступу України до СОТ. У цьому контексті варто зазначити, що, незважаючи на глобальну фінансову кризу та високу волатильність на ринках капіталу, три з десяти найбільших транскордонних злиттів і поглинань у Південно-Східній Європі та СНД у 2008 р. відбулися саме в Україні: компанія Unicredito Italiano SpA (Італія) отримала 94% Укрсоцбанку, Evraz Group SA (РФ) 99% Гірничо-збагачувального комбінату «Суша Балка» та Intesa SanPaolo SpA (Італія) 100% Правекс-банку [11]. Причому, відповідно до Постанови КМУ «Про затвердження переліку підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави» [6]. Гірничо-збагачувальний комбінат «Суша Балка» належить до стратегічних промислових підприємств України, монополізація якого може призвести до наступних негативних наслідків: обмеження діяльності національних виробників на внутрішньому ринку, встановлення іноземними власниками монопольних цін на продукцію стратегічних підприємств, що ними контролюються; репатріацію прибутків, доведення стратегічних підприємств України до банкрутства [9].

У 2009 р. через фінансово-економічну кризу 2008 – 2009 рр. ПІІ в Україну знизилася майже на 56% до 4816 млн. дол. США, а починаючи з 2010 р. демонстрували стійку тенденцію до зростання. Розподіл ПІІ в економіці України за видами економічної діяльності (табл. 4) демонструє той факт, що лівова частка ПІІ вкладається у вже розвинені сфери економічної діяльності. Так, на підприємствах промисловості зосереджено 18012,5 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, що становить 30,9% їх загального їх загального обсягу, у т.ч. переробної – 25,3%. Серед галузей переробної промисловості суттєві обсяги інвестицій унесено у підприємства металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів (10,8%), виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (5,7%), виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої

неметалевої мінеральної продукції (2,5%), машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування (1,9%), виробництва хімічних речовин і хімічної продукції (1,8%). В установи фінансової та страхової діяльності унесено 26,4% прямих іноземних інвестицій, у підприємства з оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 13,0%, в організації, що здійснюють операції з нерухомим майном – 7,5%, професійну, наукову та технічну діяльність – 5,9% [2].

Варто констатувати той факт, що протягом останніх років обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну у розрахунку на душу населення залишається на досить низькому рівні – близько 1000 дол. США (рис. 4), тоді як у Чехії – 7418 дол. США, Болгарії – 6226 дол. США, Казахстані – 3706 дол. США, Польщі – 3155 дол. США, Румунії – 2350 дол. США [5].

Таблиця 3

Обсяги та темпи зростання ПІІ в Україні, 2008 – 2012 рр.

Показник/ роки	Приплив ПІІ					Відплив ПІІ				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Обсяги ПІІ, млн. дол. США	10913	4816	6495	7207	7833	1010	162	736	192	1206
Темпи зростання ПІІ, %	10,3	-55,9	34,9	10,9	8,7	50,0	-83,9	354,3	-73,9	528,1

Джерело: складено та розраховано автором на основі статистичних даних [5]

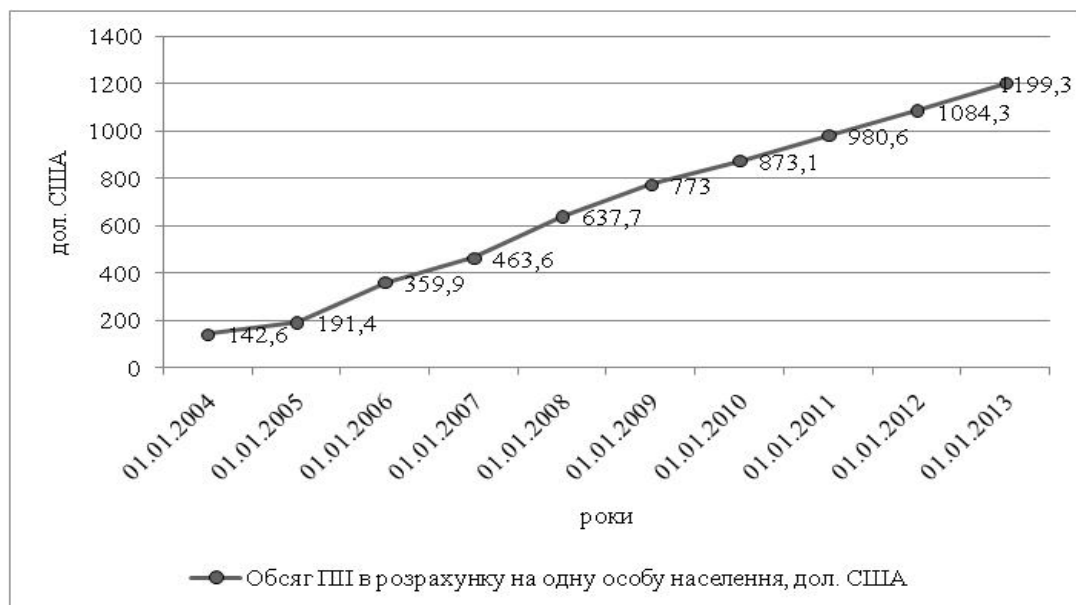

Рис. 4 Обсяг ПІІ в Україні, у розрахунку на одну особу населення, дол. США

Джерело: складено автором на основі статистичних даних Держкомстату України [5]

Необхідно зазначити, що структура за формами залучення іноземного капіталу за період 2003-2013 рр. значно змінилася. Так, якщо у 2003-2004 рр. внески у вигляді рухомого і нерухомого майна займали 28-36%, то на сьогодні в структурі акціонерного капіталу нерезидентів домінують вкладення в грошових внесках.

Кількість країн світу, з яких надійшли інвестиції в економіку України, на 1 січня 1996 р. становила 94 країни, на кінець 2013 р. – 136. Упродовж цих років десятки основних країн-інвесторів України змінювалась. У 2013 р. основними країнами-інвесторами були Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Велика Британія, Віргінські Острови, Франція, Швейцарія та Італія (рис. 5), чії інвестиції становлять майже 83% загального обсягу прямих інвестицій в економіці України. Порівняно з 1996 р. зі складу десяти найбільших за обсягами інвестування країн вибули США, Ірландія, Бельгія та Польща [2].

Варто відмітити, що проаналізована диверсифікація джерел залучення прямих іноземних інвестицій по країнах-інвесторах може бути ризиком залежності економіки України від політики декількох країн – основних інвесторів.

У скороченні відпливу ПІІ з країн з перехідною економікою продовжила домінувати РФ, на долю якої припали 92% від загального обсягу. Навіть не дивлячись на те, що ТНК, які базуються в країнах, багатих на природні ресурси, продовжили свою експансію за кордоном, найбільші придбання в 2012 році відзначалися саме у фінансовій галузі.

Базуючись на вищенаведених результатах аналізу проведемо оцінку інвестиційної привабливості країн світу на основі рейтингів за показниками індексу реальної динаміки ПІІ та індексу потенціалу залучення ПІІ.

Індекс реальної динаміки ПІІ [13] дозволяє упорядкувати країни залежно від отриманих ними іноземних інвестицій з урахуванням показників розвитку економіки і розраховується як співвідношення між часткою країни в глобальному потоці ПІІ та її часткою в глобальному обсязі ВВП:

$$I_{rdi} = \frac{FDI_i / FDI_w}{GDP_i / GDP_w} \quad (1)$$

де I_{rdi} – індекс реальної динаміки залучення ПІІ і-країни;

FDI_i – обсяг залучених ПІІ в і-країні;

FDI_w – обсяг залучених ПІІ у світі;

GDP_i – ВВП і-країни;

GDP_w – світовий ВВП.

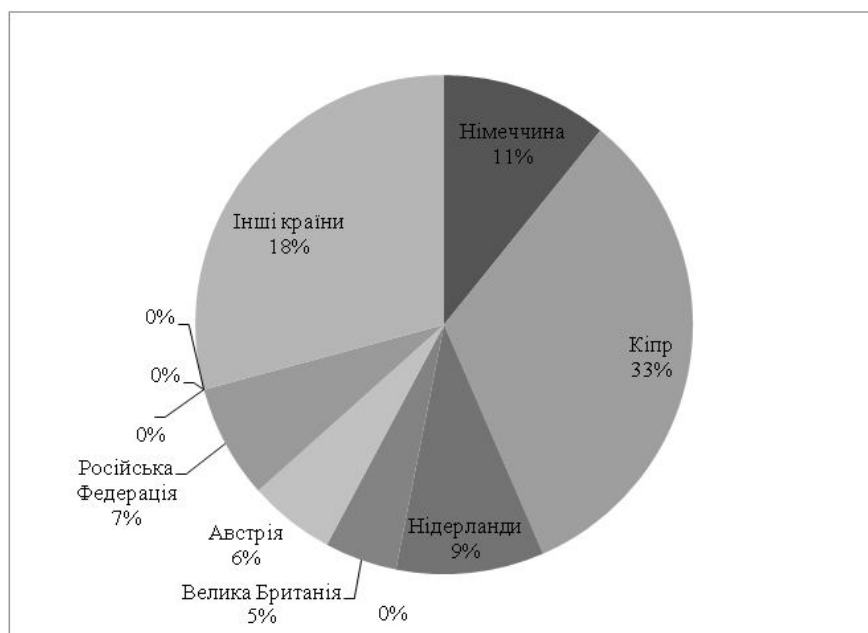

Рис. 5. Розподіл ПІІ в Україні за країнами-інвесторами у 2013 р., %

Джерело: складено автором на основі статистичних даних Держкомстату України [5]

**ПІІ в економіці України за видами економічної діяльності,
млн. дол. США, (% до загального обсягу)**

	2009	2010	2011	2012	2013
Усього	40053,0 (100%)	44806,0 (100%)	50333,9 (100%)	55296,8 (100%)	58156,9 (100%)
Сільське, лісове та рибне господарство	680,4 (1,7%)	730,7 (1,63%)	736,3 (1,46%)	728,8 (1,32%)	839,3 (1,44%)
Промисловість	13212,2 (32,99%)	13747,7 (30,68%)	15019,1 (29,84%)	17174,8 (31,06%)	18012,5 (30,97%)
Будівництво	1272,4 (3,18%)	1332,9 (2,97%)	1231,0 (2,45%)	1459,2 (2,64%)	1649,6 (2,84%)
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4381,3 (10,94%)	4723,5 (10,54%)	5401,3 (10,73%)	6140,0 (11,1%)	7559,6 (13,0%)
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	993,0 (2,48%)	1096,0 (2,45%)	1145,4 (2,28%)	1506,3 (2,72%)	1610,6 (2,77%)
Тимчасове розміщення й організація харчування	489,4 (1,22%)	505,3 (1,13%)	721,1 (1,43%)	822,1 (1,49%)	887,3 (1,53%)
Інформація та телекомунікації	1733,2 (4,33%)	1895,9 (4,23%)	2144,4 (4,26%)	2003,0 (3,62%)	2093,6 (3,6%)
Фінансова та страхова діяльність	12435,2 (31,05%)	14956,9 (33,38%)	16334,4 (32,45%)	16430,1 (29,71%)	15348,8 (26,39%)
Операції з нерухомим майном	2456,5 (6,13%)	3135,0 (7,0%)	3624,5 (7,2%)	3997,8 (7,23%)	4370,9 (7,52%)
Професійна, наукова та технічна діяльність	1163,5 (2,9%)	1215,5 (2,71%)	2114,2 (4,2%)	2883,1 (5,21%)	3448,4 (5,93%)
Діяльність у сфері адміністративно-го та допоміжного обслуговування	918,0 (2,29%)	1168,5 (2,61%)	1537,6 (3,05%)	1809,7 (3,27%)	1964,3 (3,38%)
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,1 (0%)	0,1 (0%)	0,1 (0%)	0,1 (0%)	0,1 (0%)
Освіта	41,0 (0,1%)	16,9 (0,04%)	7,7 (0,02%)	10,1 (0,02%)	14,4 (0,02%)
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	111,7 (0,28%)	115,3 (0,26%)	115,5 (0,23%)	130,0 (0,24%)	144,7 (0,25%)
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	136,1 (0,34%)	141,8 (0,32%)	168,0 (0,33%)	175,4 (0,32%)	185,8 (0,32%)
Надання інших видів послуг	29,0 (0,07%)	24,0 (0,05%)	33,2 (0,07%)	26,3 (0,05%)	27,1 (0,05%)

Джерело: складено та розраховано автором на основі статистичних даних [2].

Якщо частка країни у глобальному залученні іноземних інвестицій відповідає частці країни в глобальному ВВП, індекс реальної динаміки дорівнює одиниці. Значення індексу більше одиниці свідчить про те, що частка ПІІ в країні перевищує показники економіки, а при значенні індексу менше одиниці – навпаки. Негативний показник свідчить про відсутність інвестицій з боку іноземних інвесторів в період дослідження.

Індекс потенціалу залучення ПІІ [14] ґрунтується на стандартизованих значеннях розмаху варіацій окремих факторів, серед яких: привабливість ринку, наявність дешевої робочої сили, розвиненість інфраструктури та наявність природних ресурсів.

Індекс потенціалу залучення ПІІ розраховується за формулою:

$$I_p = \frac{V_i - V_{\min}}{V_{\max} - V_{\min}}$$

де I_p – індекс потенціалу залучення ПІІ

V_i – показник змінної для окремої країни;

$V_{\min}$ – мінімальний показник змінної серед усіх країн;

$V_{\max}$ – максимальний показник змінної серед усіх країн.

Індекс фактичного залучення ПІІ та індекс потенціалу залучення ПІІ є основними показниками країн у сфері залучення ПІІ. Методика оцінки передбачає аналіз даних показників за допомогою матриці ПІІ. За результатами

аналізу індексів матриці країни світу розподіляються за чотирма групами:

1) «лідери» – країни з високими реальними показниками залучення ПІІ та з високим потенціалом залучення ПІІ (країни, які знаходяться вище за середню точку на шкалі ранжирування усіх країн світу за фактичними показниками та за потенціалом);

2) «країни з високим потенціалом та низькими реальними показниками залучення ПІІ» – країни, які знаходяться вище за середню точку на шкалі ранжирування усіх країн світу за потенціалом залучення ПІІ та нижче за середню точку на шкалі ранжирування усіх країн світу за реальними показниками залучення ПІІ;

3) «країни з високими реальними показниками та низьким потенціалом залучення ПІІ» – країни, які знаходяться вище за середню точку на шкалі ранжирування усіх країн світу за реальними показниками залучення ПІІ та нижче за середню точку на шкалі ранжирування усіх країн світу за потенціалом залучення ПІІ;

4) «аутсайтери» – країни з низькими реальними показниками залучення ПІІ та з низьким потенціалом залучення ПІІ (країни, які знаходяться нижче за середню точку на шкалі ранжирування усіх країн світу за фактичними показниками та за потенціалом).

Результати проведеного нами аналізу на основі рейтингів країн за показниками індексу реальної динаміки ПІІ та індексу потенціалу залучення ПІІ та за допомогою матриці індексів за 2010 – 2012 р. наведено у таблиці 5.

Розглянута методологія оцінки інвестиційної привабливості країни у залученні ПІІ, яка складається з рейтингів країн за показниками індексу реальної динаміки ПІІ та індексу потенціалу залучення ПІІ є універсальною і може застосовуватись для різних країн.

ВИСНОВКИ

У наукових колах існує єдина думка стосовно того, що тенденція приєднання держав до міжнародної системи руху капіталу є характерною рисою сучасного етапу світогосподарського розвитку. Аналіз залучення прямих іноземних інвестицій в країни з різним рівнем еконо-

мічного розвитку свідчить про набуття фінансовими інструментами особливого значення у системі глобального економічного механізму функціонування світового господарства в цілому.

Підсумовуючи проведений аналіз сучасних тенденцій і особливостей інвестиційних потоків можна зробити наступні висновки. У 2012 р. через економічну нестійкість і політичну невизначеність в ряді країн, ПІІ знизилися у порівнянні з 2011 р. на 18,2% до 1,35 трлн. дол. США. Незважаючи на світовий спад, ТНК країн, що розвиваються, продовжували свою експансію за кордоном. На частку азіатських країн, які залишалися найбільшим споживачем ПІІ, довелося майже три чверті всіх ПІІ країн, що розвиваються. Вилучення ПІІ з Африки у порівнянні з минулим роком збільшилося в три рази, а потоки з країн Азії, Латинської Америки і Карибського басейну залишилися майже на рівні 2011 р.

Особливістю сучасних інвестиційних потоків стала зміна кількісно-якісного складу учасників світового інвестиційного процесу, здебільшого завдяки участі країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою.

У 2012 р. вперше в історії, країни, що розвиваються отримали більше ПІІ, ніж розвинені країни, а серед 20 найбільших країн-реципієнтів ПІІ у світі дев'ять країн, що розвиваються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андросова Т. В. Міжнародна інвестиційна діяльність: навч. посібник / Т. В. Андросова. – Х.: ХДУХТ, 2007. – 371 с.
2. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2013 році від 14.02.2014 р. № 88/0/03.5вн – 14 [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України; ред. О. Г. Осауленко. – Режим доступу: <http://ukrstat.org>.
3. Лук'яненко Д. Г. Міжнародна інвестиційна діяльність: підручник / Д. Г. Лук'яненко, Б. В. Губський, О. М. Мозговий та ін.; за ред. Д. Г. Лук'яненка. – К.: КНЕУ, 2003. – 387 с.
4. Навроцька Н. А. Трансформація світового інвестиційного простору

Матриця індексів потенціалу та фактичного залучення ПІІ за 2010-2012 р.

	Низькі реальні показники	Високі реальні показники
Високий потенціал	Країни з високим потенціалом та низькими реальними показниками залучення ПІІ	Лідери
	Франція, Німеччина, Італія, Японія, Корея, Туреччина, ОАЕ, Аргентина, Алжир, Бахрейн, Хорватія, Данія, Єгипет, Фінляндія, Греція, Угорщина, Ісландія, Іран, Литва, Марокко, Нова Зеландія, Оман, Пакистан, Філіппіни, Румунія, Словаччина, ПАР, Шрі-Ланка, Швеція, Сирійська Арабська Республіка, Узбекистан, Венесуела.	Австралія, Канада, Китай, Індія, Індонезія, Мексика, Російська Федерація, Саудівська Аравія, Таїланд, США, Польща, Великобританія, Австрія, Білорусь, Бельгія, Бразилія, Болгарія, Чилі, Колумбія, Чеська Республіка, Естонія, Гана, Гонконг, Ірак, Ірландія, Ізраїль, Казахстан, Малайзія, Нідерланди, Нігерія, Норвегія, Перу, Португалія, Катар, Сербія, Сінгапур, Іспанія, Швейцарія, Україна.
Низький потенціал	Аутсайтери	Країни з високими реальними показниками та низьким потенціалом залучення ПІІ
	Азербайджан, Бангладеш, Барбадос, Бенін, Болівія, Боснія і Герцеговина, Ботсвана, Бруней-Даруссалам, Камбоджа, Камерун, Домініка, Габон, Гренада, Гватемала, Гайана, Гондурас, Ямайка, Лаоська НД Республіка, Латвія, Мавританія, Маврикій, Молдова, М'янма, Непал, Папуа-Нова Гвінея, Парагвай, Руанда, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сенегал, Сейшельські острови, Словенія, Судан, Суринам, Таджикистан, Македонія, Того, Тринідад і Тобаго, Туніс, Уганда, Об'єднана Республіка Танзанія, Ємен, Зімбабве.	Люксембург, Монголія, Туркменістан, Кіпр, Багамські острови, Конго, ДР Конго, Коста-Ріка, Домініканська Республіка, Екваторіальна Гвінея, Грузія, Гвінея, Йорданія, Киргизія, Ліван, Лівія, Мальдіви, Мальта, Мозамбік, Намібія, Нікарагуа, Нігер, Панама, Соломонові острови, Албанія, Вірменія, Ліберія, Мадагаскар, Замбія.

Джерело: Розробка автора на основі статистичних даних [12]

в умовах глобалізації / Н. А. Навроцька // Економічний часопис – ХХІ. – 2013. – № 3–4. – С. 13–16.

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Постанова КМУ «Про затвердження переліку підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави» від 23. 12. 2004 р. № 1734 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

7. Рогач О. І. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: підручник / О. І. Рогач. – К.: Либідь, 2005. – 720 с.

8. Сазонець І. Л. Інвестування: міжнародний аспект: навчальний посібник / І. Л. Сазонець, В. А. Федорова. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 280 с.

9. Собкевич О. Щодо впливу державної політики приватизації стратегічних підприємств на модернізаційні перетворення у промисловості України (Аналітична записка) / О. Собкевич, Є. Белашов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/>

10. Солонінко К. С. Міжнародна економіка: навч. посібник / К. С. Солонінко. – К.: Кондор, 2008. – 380 с.

11. Cross-border M&A database 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unctad.org>.

12. FDI-TNC-GVC Information System, FDI database 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unctad.org>.

13. Inward FDI Attraction Index – Methodology [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctad.org>.

14. Inward FDI Potential Index – Methodology [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctad.org>.

15. World Investment Report 2009: Transnational Corporations, Agricultural Production and Development. New York and Geneva: United Nations Conference On Trade And Development, 2009. – 314 p.

16. World Investment Report 2013: Global value chains: investment and trade for development. New York and Geneva: United Nations Conference On Trade And Development, 2009. – 264 p.

17. World Investment Report 2014: Investing in the SDGs: an action plan. New York and Geneva: United Nations Conference On Trade And Development, 2009. – 264 p.

REFERENCES

1. Androsova T. V. International investment activity navch. posibnyk / T. V. Androsova. – Kh.: KhDUKht, 2007. – 371 p.

2. Investytsiyi zovnishn'о-ekonomichnoyi diyal'nosti Ukrayiny u 2013 rotsi vid 14.02.2014 r. № 88/0/03.5vn – 14 [Electronic resource] / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny; red. O. H. Osaulenko. – Access: <http://ukrstat.org>.

3. Luk'yanenko D. H. International investment activity: pidruchnyk / D. H. Luk'yanenko, B. V. Hubs'kyu, O. M. Moz' hovy ta in. ; za red. D. H. Luk'yanenka. – K.: KNEU, 2003. – 387 s.

4. Navrots'ka N. A. The transformation of the global investment space in the context of globalization / N. A. Navrots'ka // Ekonomichnyy chasopys – KhKhI. – 2013. – # 3–4. – S. 13–16.

5. Ofitsiyyny sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny [Electronic resource]. – Access: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Postanova KМУ «Pro zatverdzhennya pereliku pidpnyemstv, yaki mayut' stratehichne znachennya dlya

ekonomiky i bezpeky derzhavy» vid 23. 12. 2004 p. № 1734 [Electronic resource]. – Access: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

7. Rohach O. I. International investments: the theory and practice of business multinationals: pidruchnyk / O. I. Rohach. – K.: Lybid', 2005. – 720 p.

8. Sazonets' I. L. Investing: international aspect: navch. posibnyk / I. L. Sazonets', V. A. Fedorova. – K.: Tsentru chbovoyi literatury, 2007. – 280 p.

9. Sobkevych O. Regarding the impact of government policy on privatization of strategic enterprises modernization transformation industry Ukraine (Analychna zapyska) / O. Sobkevych, Ye. Byelashov [Electronic resource]. – Access: <http://www.niss.gov.ua/>

10. Soloninko K. S. International Economics: navch. posibnyk / K. S. Soloninko. – K.: Kondor, 2008. – 380 p.

11. Cross-border M&A database 2009 [Electronic resource]. – Access: <http://www.unctad.org>.

12. FDI-TNC-GVC Information System, FDI database 2014 [Electronic resource]. – Access: <http://www.unctad.org>.

13. Inward FDI Attraction Index – Methodology [Electronic resource]. – Access: <http://unctad.org>.

14. Inward FDI Potential Index – Methodology [Electronic resource]. – Access: <http://unctad.org>.

15. World Investment Report 2009: Transnational Corporations, Agricultural Production and Development. New York and Geneva: United Nations Conference On Trade And Development, 2009. – 314 p.

16. World Investment Report 2013: Global value chains: investment and trade for development. New York and Geneva: United Nations Conference On Trade And Development, 2009. – 264 p.

17. World Investment Report 2014: Investing in the SDGs: an action plan. New York and Geneva: United Nations Conference On Trade And Development, 2009. – 264 p.